

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л. Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л. Н. ГУМИЛЕВА
GUMILYOV EURASIAN
NATIONAL UNIVERSITY

Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2015»
атты X Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
X Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2015»

PROCEEDINGS
of the X International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2015»

УДК 001:37.0
ББК72+74.04
Ғ 96

Ғ96

«Ғылым және білім – 2015» атты студенттер мен жас ғалымдардың X Халық. ғыл. конф. = X Межд. науч. конф. студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2015» = The X International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2015». – Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie-2015/>, 2015. – 7419 стр. қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-9965-31-695-1

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001:37.0
ББК 72+74.04

ISBN 978-9965-31-695-1

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2015

Китай, тайджичуань по утрам. Без малейшего стеснения, толпы людей могут устроить танцы либо зарядку на площади, в парке, в сквере на территории университета либо любого другого заведения. От мала до велика, и мальчики и девочки, интроверты и экстраверты, собираются, чтобы потанцевать, зарядиться энергией. Помимо того, что это благоприятно влияет в целом на здоровье нации, так это еще и поддержание культуры, воспитание подрастающего поколения. Дети с детства пропитаны любовью к уникальному наследию их предков.

Как сказал Нурсултан Абишевич Назарбаев: «... насколько качественным будет уровень здоровья, интеллекта и образования каждого гражданина, настолько высокой окажется конкурентоспособность государства в системе мирового сообщества». [3] Для того чтобы вырастить новое поколение лучших умов мира, нужно уметь воздействовать на мировоззрение подрастающего поколения. Ведь все идеалы, стереотипы и ценности нашего разума и души, на самом деле, косвенно созданы под влиянием воспитания, общества, масс-медиа, фильмов и книг. Дальновидные планы – ещё один пункт к совершенству нации. Ведь пропаганда сохранения культуры и труда, развития спорта и здорового образа жизни не происходит в один день. Нужно мыслить глобально, десяти, а то и сотнями лет вперёд.

Обычно, каждый индивид общества считает себя уникальным, не таким как другие, считает, что лишь его культура и образ жизни единственно лучшие и подходящие. На самом же деле, за каждым привычкой человека, стереотипами общества, особенностями культуры стоит определённое волеизъявление. И здесь важен особенный подход к делу, рассчитанный на долгосрочное исполнение. Правительству Китая удалось сохранить в нормах общества стремление людей к здоровому образу жизни и к любви к природе, сохранению древних традиций и обычаев. На сегодняшний день, здоровье нации, сохранение культуры народа является ключом к процветанию будущего поколения.

Список использованных источников

1. Научно-теоретический журнал №11 – 2004г. <<Теория и практика физической культуры>> , Йанг Хуа(Президент Университета спорта в Пекине) «Олимпийское движение и массовый спорт в Китае»
2. Путь чая. Секреты древней традиции/ Лам Кам Чуэн . – Пер. с англ. К.Савельева – М.: «Издательство ФАИР» 2007, 40, 114
3. Цитаты из Лекции Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «Казахстан в посткризисном мире: интеллектуальный прорыв в будущее» в Казахском Национальном университете имени аль-Фараби

ӘОЖ 811.581`35

ГРАФЕМАЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫЛУЫНЫҢ ҚИЫНДЫҚТАРЫ

Әліби Әлия Әлібиқызы

alibi.aliya95@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық Университеті Филология факультеті Қытай тілі кафедрасының студенті, Астана, Қазақстан.

Ғылыми жетекшісі: Құлманова Құралай

Қазіргі таңда қытай тілінде графемалардың қолданылуы үлкен талқыға салынып жатыр. Осыған карамастан әлі күнге дейін графемалардың бірыңғай қолдану тәсілі табылған жоқ. Оған бірнеше себептер бар. Біріншіден, қазірге дейін жеткен бейәріптер көптеген өзгерістерге ұшырап, бейәріптерді құрайтын элементтер бұрынғы замандағыдай толық және нақты болмағандықтан оларды топтастыру өте қиын. Екіншіден, топтастыру қағидаттары бекітілмеуі және топтастыру қағидаттарын бекітудегі келіспеушіліктер. Үшіншіден, топтастыруға деген талаптардың әртүрлілігі. Сауат ашу, сөздіктерден бейәріптерді іздеу,

компьютерге бейәріптерді енгізу, барлығы да қазіргі заманғы бейәріптердің графемаларын топтастырудағы қатаң ережелерді талап етеді.

Шығыс Хань дәуірі кезінде өмір сүрген Сюй Шэнь жазба қарапайым таңбалар мен күрделі бейәріптерден құралады деген шешімге келді. Кейінірек, Цинь дәуірінің ғаламы Дуань Юйцай бірбуынды белгілер – таңба, ал көпбуынды белгілер – бейәріптер деп аталады деген. Зерттеушәләрдің мәліметтеріне қарасақ ең көне «цзягу» жазуында 149 графема, «сяочжуань» жазуында 416 графема бар деп жазылған.[1] XIX ғасырдан кейін бейәріптер үлкен өзгеріске ұшырады, бірақ «графема» және «бейәріп» деген негізгі ұғымдар өзгеріссіз қалды.

Қазіргі таңда графемаларды зерттеу жұмысы жалғасын табуда. Графеманың «бейәріп түбірі», «бейәріп негізі», «бейәріптік элемент», «бірлік» деген де атаулары бар. Қытай Халық Республикасы құралғаннан кейін 1965-1966 жылдары сауатсыздықты жою үшін «Жазба реформасы» журналында бейәріптердің оң жән сол элементтерінің атауларын бекіту талқыға салынды. Кейін бұл талқылау білім беру саласында үлкен рөл атқарды. XX ғасырдың 70-інші жылдардың аяғы мен 80-інші жылдардың басында бейәріптерді компьютерлік жүйеге енгізу қажеттілігі туындағаннан кейін графемаларды топтастыруға байланысты ғылыми зерттеулер жүргізілді.

Қазіргі заманғы бейәріптерді 3 сатыға бөлуге болады: сызықшалар – графемалар – бүтін бейәріптер. Бұл анықтама ғылыми қоғаммен мойындалған дерек.

Графема – күрделі бейәріптерді құрайтын ең кіші бөлшек, одан кішісі – сызықша.

Графема-сызықшаларды анықтау өте қиын. Мысалы: «旦», «艺» бейәріптеріндегі «一», «乙» элементтерінің өздері дербес бейәріп бола алады, дегенмен оларды графемаларға да жатқыза аламыз. «弓」ейәріпіндегі тік сызық, «乒» бейәріпіндегі сол көлбеу сызық, «乓» бейәріпіндегі оң көлбеу сызықша, «买» бейәріпіндегі түзу ілмегі бар сызықша, «乱» бейәріпіндегі түзу имек ілмегі бар сызықша және т.б. графема ретінде топтастырыла алмайды, өйткені оларда графемаларға сай талаптар жоқ. Олады графемаларға жатқызуға болар еді, өйткен жағдайда графемаларды топтастыруда үлкен түсініспеушәләк туындатар еді.

Ал «气», «轧» бейәріптерінің құрылымын талдап қарасақ қайырмала және тік сына ілмегі бар сызықшалар фонетиктер болып саналады.

Пекин Университетінің Қытай тілі факультетінің профессоры Су Пэйчэн сызықшаларды түзу(鱼, 马), тік(旧, 弓), қайырмалы(胤, 气) және сына(乱, 幻) деп топтастырып оларды графемаларға жатқызды. Бұл революциялық шешім болды.

Бірақ бұнымен мәселе шешілген жоқ. Бөлек сызықшалар графемаларды топтастыруда маңызды орын алады. Бірақ кейбір бейәріптер кіші бірліктерге бөлінбейді (мысалы, «以» бейәріпін бірліктегі бөлуге болмайды) және керісінше бөлінбейді деген бейәріптерді бірліктерге бөлуге болады (мысалы, 戔 бейәріпі). Бейәріптердің көне жазылуын ескерсек, графемаларды топтастыру қиынға түседі. Мысалға, ертеректе бейәріптердегі сызықшалар қосылып жазылатын, кейінірек қосылып жазылатын сызықшалар бөлек және керісінше бөлек жазылатын сызықшалар қосылып жазылатын болған, бұл жағдайда графемаларды топтастыруда үлкен қиыншылықтар туындатады.

Ал егер сызықшаларды графема деп алынса 4 артықшылықты атап өтуге болады: 1. Графемалардың саны азаяды. Мысалы, «虬» бейәріпін «虫» және «乚» бөл «旧» - «日» және «丨», «朱» - «丩» және «未», «主» - «丶» және «王», «韭» - «一» және «非», бұлардың бәрі бар графемаларға жатқыза аламыз. [2]

2. Графемаларды топтастыру ыңғайлы болады. Мысалы «番» бейәріпінің үстінгі жағын топтастыру өте қиын өйткені оны «采» бейәріпімен шатастырып алуға болады. Егер одан қайырмалы сызықшаға «丩» және «米» элементіне бөлсек, бұл бейәріпті сөздіктерден табуды жеңілдетеді.

3. Бейәріптерді талдаған кезде элементтердің бұрынғы атаулары сақталады. Мысалы,

біз көп жағдайда бейәріптерді соларды құрайтын элементтерінің атымен атаймыз , «» бейәріпін сол көлбеу сызықшасы бар «» , «» бейәріпін «», «» бейәріпін нүктесі бар«» деп атаймыз.

Жалпылай келгенде егер графемаларды арнайы топтастырылса бұл тіл мамандарының да, компьютерлік жүйелер мамандарының да жұмысын жеңілдетер еді.

Жоғарыда айтылғанға негізделе келе: «Графема бұл – құрылымдық, өздігінен бейәріп құрай алатын бірлік. Графема сызықшаға тең немесе одан үлкен және бейәріпке тең немесе одан кіші элемент.»

Егер сызықшаларды графемалар деп анықталса, бұл компьютерлік жүйеде бейәріптердің қолданылуын жеңілдетеді, бірақ тіл мамандарының жұмысын қиындатады. Компьютерлік жүйе үшін графемалардың саны аз болу керек, өйткені пернелер саны аз. Ал тіл мамандары дәстүрлі ережелерге сай графемалар саны көп болу керек деп санайды. Бұл мәселені шешу үшін графемаларды негізгі және күрделі деп екі топқа бөлуге болады, сәйкесінше «Негізгі грфемалар кестесі» және «Күрделі графемалар кестесі» құралады.

Осыдан бейәріптердің «қарапайым және күрделі бейәріптер» деген ескі атауының жаңа нұсқасы ретінде «бір графемалы және көпграфемалы бейәріптер» деген терминдерді енгізуге болады. Қазіргі заманғы бейәріптердің үш санаты бар. Олар: сызықшалар, графемалар, бейәріптер. Сызықшалар санаты екіге бөлінеді: «негізгі сызықшалар» және «күрделі сызықшалар» .

Графемалар санатын да «негізгі графемалар» және «күрделі графемалар» деп бөлеміз.

Бейәріптерді «бірграфемалы» және «көпграфемалы» деген санаттарға бөлеміз.

Қазіргі заманғы бейәріптер формасы	Сызықшалар	Негізгі сызықшалар
		Күрделі сызықшалар
	Графемалар	Негізгі графемалар
		Күрделі графемалар
	Бейәріптер	Бірграфемалы Көпграфемалы

Графемаларды топтастыру тәсілдері:

(1) Құрылымдық сызықшалардың ішінде бөлінуге қиын сызықшалар бар. Мысалы: 史, 束, т.б. Бірақ бұл сызықшаларды да бөлуге болады.

(2) Біріккен және бөлек бөліктерді бөлуден басқа маңызды шарт күрделі бейәріптің құрамындағы әрбір графема өздігінен бейәріп құрай алу керек. Мысалы «沐» бейәріпіндегі « 氵 » графема және «木» графема өздігінен басқа элементтермен бейәріп құрай алады.

(3) Графемалар түгелдей сызықшаларға бөлініп кетпес үшін бақылау қажет. Біріншіден: бейәріптен графеманы алып тастағаннан кейін қалған бөлік дербес бейәріп құрай алу керек. Мысалы, «兵» бейәріпінен қайырмалы сызықшаны алып тастасақ қалған « 丘 » бөлік бейәріптер құрай алады (兵, 邱) сондықтан оны топтастыруға болады. Ал «勿» бейәріпінен қайырмалы сызықшаны алып тастасақ қалған бөлік бейәріп құрай алмайды, оны топтастыруға болмайды. Екіншіден сызықшаларға бөлуге шектеу қою, мысалы, « 丁 » бейәріпін тек екі бөлікке ғана бөлуге болады: «一» және « 丌 » немесе «二» және « 丿 » бөліктерге бөлуге болады. Үшіншіден бейәріптерді графемаларға бөлгенде екі немесе одан да көп сызықшалардан тұратын графемалар болу керек.

(4) Күрделі бейәріптерді топтастырған кезде жете бөлу керек емес. Мысалы, «疑» бейәріпінің оң және сол жақ бөліктері күрделі графемалар болып табылады, бірақ өздігінен бейәріп құрай алмайды, сондықтан көлденең бөлуді қолданып, төрт графемаға бөлуге болады. « 匕, 失, 𠂇, 𠂈 », «豆» бейәріпін көлденең үш графемаға бөлуге болады: 一, 口, 𠂇.

(5) Графемалардың қолданылуын жеңілдету үшін олардың қолдану жиілігіне байланысты топтастыру керек. Мысалға, «元» бейәріпін «一» және « 乚 » бөліктерге , тағы «二

» және «ㄥ» бөліктерге бөлуге болады. Графемалардың қолдану жиілігіне қарасақ бірінші жағдайда «一» графемасы жиі қолданғанымен, бірақ «ㄥ» өте аз қолданылады. Екінші жағдайда «二» және «ㄥ» графемалары екеуіде жиі қолданылатын графемалар, сондықтан бейәріпті бөлудің екінші тәсілі ыңғайлы. [3]

Қорытындылай келе бейәріптердің тұтастығын бұзбай компьютерлік жүйеге енгізу үшін графемаларды топтастыру өте қажет. Жоғарыда мақалада айтылып кеткен графемаларды топтастыру қағидаттарын қолдана отырып, графемалар кестесін құрауға болады. Бірақ ол үшін әлі де көп зерттеулер жүргізу керек.

Қолданылған әдебиет

1. Шер А.Я. Что нужно знать о китайской письменности. М.: Наука 1968.
2. Сердюченко Г.П. Китайская письменность и е реформа. М.: Наука, 1959
3. Китайско-русский словарь. Шанхай: Шаньу иньшугуань, 1996

УДК 394.2(=581)(=512.1)

СХОЖЕСТИ ПРАЗДНИКОВ В КИТАЙСКОЙ И ТЮРКСКОЙ КУЛЬТУРЕ.

Баянова Фариза Капселемовна

frizz.b@mail.ru

Студентка специальности иностранная филология: китайский язык, ЕНУ им.

Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан.

Научный руководитель - А.А. Айтов

У каждого народа есть свои традиции и обычаи. Они нужны не только для воспитания будущих патриотов своей Родины, но и играют важную роль в установке связи между прошлыми и будущими поколениями. По тому, насколько чтут национальную культуру потомки, можно судить обо всем народе в целом.

Специфика национальных праздников зависит от уклада жизни того или иного народа. Но нельзя отрицать то, что многие праздники похожи друг на друга. В данной работе мы рассмотрим китайский праздник середины осени и тюркские традиционные праздники. У каждого из праздников есть свои особенности и время проведения, но их схожесть указывает на схожесть и самих народов. И тогда мы можем выявить цель нашего исследования – рассмотреть праздники осени и выявить их схожие черты. В качестве актуальности выступает идея близости китайского и тюркских народов, связь которых корнями уходит далеко в прошлое.

Тюркские праздники.

Под тюркскими праздниками понимаются те праздники которые праздновались еще с давних времен, со времен до прихода ислама к тюркам, которые связаны с древней религией тюрков – тенгрианство.

Многие праздники из которых уже давно не празднуются, даже позабыты многими тюркскими народами, но есть еще некоторые тюркские народы которые все еще сохранили и празднуют эти древние и прекрасные культурные праздники, которые говорят нам о богатом культурном прошлом древних тюрков. И в этой статье описываются праздники осени двух тюркских народов, которые сохранились и празднуются и по сей день.

Сюмбеля – это народный татарский праздник труда. Данный народный праздник связан с окончанием сельскохозяйственных работ. На празднике в образной форме отражается труд сельчан, связь народа с родной землей, любовь к Родине, к труду, связь старшего и младшего поколений, любовь к родной культуре.

Праздник с древних времен проводится в дни осенней "савии" "сөмбелә" и похож на Наурыз байрам. На празднике одну красивую и озорную, острую на язык девушку передевали в Сюмбелю, выводили на площадь и там задавали ей вопросы. Например,